

Utredning av konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen om förbud mot kärnvapen.

Referat från fredsrörelsens (Fredsans) möte med ensamutredaren Lars-Erik Lundin, den 27 febr. 2019, Viktoriahuset

Anita (Titti) Wahlberg hälsade kvällens huvudperson, Lars-Erik Lundin, och mötesdeltagarna välkomna.

Lars-Erik Lundin:

Min slutsats är: Jag anser inte regeringen ska signera och riksdagen ratificera avtalet *i sin nuvarande form*.

Fyra forskare, Lars Ingelstam, Thomas Jonter, Peter Wallensteen och Gunnar Westberg (Gunnar Westberg är inte närvarande vid mötet p g a att han är på resa) har i [www.pugwash.se](http://pugwash.se/publicerat/en-12-sidig-rapport-med-kritik-mot-min-utredning) publicerat en 12-sidig rapport med kritik mot min utredning [<http://pugwash.se/wordpress/wp-content/uploads/2019/02/Kommentarer-till-utredningen-20190212-2.pdf>]

Förbättring av fördraget föreslås av de här fyra forskarna inifrån (d v s efter underskrift),

Ungefär 60% av riksdagens ledamöter har klart deklarerat att de inte kommer att rösta för ratificering av avtalet. Anders Lindberg i Aftonbladet har givit synpunkten att man inte ska ratificera fördraget nu därför att det skulle kunna innebära ett *prejudikat* för ett Nato-tillträde. Det motiverar han med att man i så fall skulle frångå principen om att en bred samsyn i riksdagen krävs vid viktiga säkerhetspolitiska frågor. Skulle nu det här avtalet ratificeras med liten marginal skulle Nato-företrädarna kunna hävda samma sak för att med liten marginal rösta igenom medlemskap i Nato.

Jag har funderat kring olika möjligheter: Om regeringen undertecknar men riksdagen inte ratificerar avtalet får vi ingen rösträtt vid utvecklingen av avtalet. Samma gäller om vi vill ha observatörsstatus vid fortsatt arbete med konventionen. Jag tycker att man måste vara säker på att kunna förbättra konventionen om man undertecknar den. ***Jag har fastnat för att det är bäst att försöka påverka utformningen av den genom att stå utanför.***

Många tycker att tilläggsprotokollet till NPT-avtalet (om kontroll och verifikation) ska undertecknas och tydligt kopplas till konventionen. Alla som ratificerar konventionen har inte gjort det. Det är en diskussion som pågår nu.

Titti: Olof Palmes Internationella Center har låtit göra en opinionsundersökning som visar att 85% av svenskarna vill att kärnvapenkonventionen skrivs under.

L-E L: Det beror på hur man ställer frågan. Vi kan inte göra anspråk på att vi har informerat ordentligt. Har folk tagit ställning till konsekvenserna? Det behövs mer debatt i frågan. Vi ställer frågor på ett annat sätt. Vi har en ambition att verkligen undersöka.

Ett problem med min rapport är att den saknar index. Man har svårt att hitta i den, t ex om man letar efter konsekvenser på miljön. Det finns en undersökning av miljöpåverkan om Indien och Pakistan skulle utkämpa ett begränsat kärnvapenkrig. 2 miljarder människor skulle då kunna dö av svält p g a kärnvapenvinter, mörkt stoff som hindrar solljuset från att nå jorden och gör att skördarna uteblir.

Titti: Max Tegmark har samlat 9 nobelpristagare i ett upprop för förbud mot kärnvapen.

L-E L: Ja, alla har sina specialiteter. Jag är anknuten till SIPRI. För mig är frågan om verifikation och kontroll viktigt. Det behövs en tvärvetenskaplig syn. Tegmarks grupp är inte riktigt det.

Vår förhandlare om avtalet, E Walder, säger att processen när avtalet förhandlades fram blev fel. Det blev för bråttom. Eva diskuterar hur det här avtalet ska se ut. Om det blir för komplicerat faller länder ifrån, viktiga länder. Under resans gång har det liksom blivit ”en julgran” som innefattar förbud, innehav, överföring och användning av kärnvapen. Allt fler och fler förbud kläddes på den här julgranen. På så sätt blev det mer komplicerat att tyda vad förbudet innebär och hur avtalet ska efterlevas. Under de sista fyra veckorna innan röstningen om avtalstexten gick det väldigt snabbt . En mängd nya förbud lades på. Det var länder som drev på i den riktningen: Iran, Egypten, Saudiarabien. Varför stoppade inte kärngruppen av länder? Jo, de var så angelägna att fortsätta. Man sa: ”Skriv på! Vi tolkar efteråt.”

2016 höll Nikki Haley [jan. 2017 blev hon USA:s FN-ambassadör] hov med 15 andra ambassadörer. De sa att de skulle bekämpa det här avtalet, det kommer att kosta för dem som skriver under – viseringsavtal och allt möjligt. Kärnvapenstaterna, också Ryssland och Pakistan, ville inte ha avtalet. Många stater som är beroende av bistånd faller ifrån och skriver inte under. 122 länder röstade för avtalet men 150 har *inte* signerat och bara 22 har ratificerat avtalet hittills. De stater som ratificerat är i många fall mycket små, såsom St Lucia. Vi skulle vilja ha länder som Saudiarabien och Iran att ratificera, rätt länder, de som riskerar skaffa sig kärnvapen. Hela Nato är utanför om man inte i något av länderna vinner en kampanj för underskrift. Vi har kanske 20-40 länder, kanske 50 länder med på båten. Den normativa kraften påverkas av att antalet länder positiva till konventionen krympt.

Jag tror att den normativa kraften försämras om vi ej med hjälp av förändringar i konventionen får fler stater att komma med. Lösningen är att förenkla avtalet. De fyra professorerna föreslår [se länken ovan i denna text – läs själv och se om de säger så här] att säkerhetsgarantierna till Nato-staterna i en gradvis process ska utvecklas. De som är under det s k kärnvapenparaplyet får andra säkerhetsgarantier än kärnvapnen. Detta måste lösas för att få med Nato-staterna, en “step by step” process.

Titti: Nu när INF-avtalet är brutet – med konflikt mellan Indien och Pakistan som båda har kärnvapen – är det som fritt fram. Hotet är större.

L-E L: Problemet är folkrättsligt. De länder som ej skriver på avtalet blir inte bundna av det. Det räcker inte att förbjuda kärnvapen mellan ett visst antal stater. Man har fått intryck att konventionen för förbud mot kärnvapen – om den antas [50 ratificeringar] – skulle gälla alla. Kärnvapenstaterna har redan sagt att de inte kommer att vara bundna av avtalet. Ryssland har 20 miljoner landminor och anser sig inte vara folkrättsligt bundna av förbudet mot landminor.

RS: Mängden och storleken av de kärnvapenfria zonerna är bland de viktigaste avspänningsskapande komponenterna som finns. Att Sverige som gjort sig känt som ett alliansfritt land skulle avstå ifrån att ta tydligt avstånd från kärnvapen är för mig otänkbart. Genom att ratificera FN:s kärnvapenförbud skulle Sverige proklamera sig som kärnvapenfri zon.

TM: Nedrustningen av kärnvapen är trots NPT-avtalet sedan många år i ett död-läge. Man har inte gjort något åt avrustning på de här 50 åren. [Här är L-E L inte riktig överens.] Idén med kärnvapenförbudet är att skapa ett nytt momentum. Om det inte träder i kraft blir det som en våt, död säck. Vad gör vi då?

L-E L: Röda Korset har haft ett krismöte i Genève. Hur värnar man det humanitära initiativet? Det bekämpas aktivt av flera kärnvapenländer. Jag tror det normativa ska fram. Juridiken håller inte. Det blir invändningar, sådant jag har med i min utredning. Vi ska samla nedrustningsvänner i Europa. Jag har inte givit upp tanken på att vi ska få bort det sämsta i avtalet och fokusera på det som är farligt. INF-avtalet har att göra med robotar, inte med kärnvapnen. Ryssland har konventionella robotar utefter den västliga gränsen. Små kärnvapen utvecklas och de suddar ut gränsen mellan konventionella vapen och kärnvapen. Det behövs tekniska kontroller. Det kan kombineras med enklare förbud.

GiW: Jag förstår inte tyngdpunkterna i utredningen. Du poängterar det politiska men avfärdar de humanitära konsekvenserna. Om man väger det politiska spelet mot konsekvenserna om kärnvapen kommer att användas kommer man till andra resultat.

Jag förstår inte diskussionen om kärnvapenparaplyer. Om vi godtar att USA ska skydda oss med kärnvapen då kan de användas här.

Nästan alltid när det gäller verksamheter går det lättare att påverka inifrån än utifrån.

L-E L: Du sammanfattar kritiken. Jag utgår ifrån den här kritiken men *direktiven* har gällt att se på konsekvenserna om vi går med i avtalet. Problemet är att kärnvapenstaterna inte kommer att gå med. Kärnvapenparaplyet gäller inte oss, de andra har det. Om de ska avstå från det ska det finnas tid att anpassa sig till situationen. Det måste bli en *gradvis övergång*. Det har också Gunnar Westberg sagt. Fördraget måste förenklas, d v s inte innefatta så många förbud, bara de viktigaste.

KU: Det är ju just det stora antalet förbud som gör att vi kan påverka ekonomiskt genom bojkott av investeringar och handel med komponenter som behövs för kärnvapen- och robotarsenalerna.

L-E L: Jag håller med dig. [!] Amerikanerna varnade redan tidigt för de ville inte ha detta. ICAN:s Don't Bank on the Bomb finns redan. Det har förstärkt motståndet mot konventionen. Det kommer att bli mycket kampanjer. Kärnvapenstaternas motstånd kommer att förstärkas.

IG: Det finns mycket i utredningen om problem och risker med handeln. Första mardrömmen är här. Nu är den andra här. Du talar ganska föraktfullt om små stater. Utredningen är en reklamtext för Nato.

L-E L: Det beror på direktiven. I dem finns att vi ska ta emot och ge militärt stöd.

IM: Jag var förra året i en NPT Prep Com-konferens i Genève. Det fanns en väldig ilska hos många länder. Den upprustning som sker nu strider mot NPT-avtalet. Kärnvapenländerna säger att ni andra inte ska ha den här "säkerheten" som de tycker att kärnvapnen ger dem. Det finns en väldigt vrede mot kärnvapnen.

L-E L: Det var ett svårt beslut i Sverige när vi skulle ta ställning till NPT-avtalet 1970. Det fanns mycket kritik mot det. Alva Myrdal skrev "Spelet om nedrustningen". Det var just den här olikheten mellan kärnvapenmakterna och oss andra. Så står det att förhandlingar ska göras i god anda för att eliminera kärnvapnen. Det var därför Sverige anslöt sig.

Det är ett dilemma: Ska vi satsa på NPT eller konventionen eller båda två? Jag håller med om att det finns en vrede.

IM: Händer det något om vi inte gör något?

L-E L: Nej, jag tror inte förhandlingarna går framåt om inte civilsamhället gör något. Det behövs.

BH: Hur konkret är hotet som Sveriges försvarsminister tog emot från USA? Brevet från försvarsminister Mattis var hemligstämplat. Jag har hört att i stort sett alla tror att det militära samarbetet skulle stagnera.

L-E L: Österrike [har skrivit under] har fått problem med Turkiet som straffar Österrike. Österrike vill inte utveckla samarbetet med Nato. För Sverige är det inte så.

GiW: Skuggutredningen säger inte riktigt så.

L-E L: Jag tycker att Kjölvs Egelands (Norge) bemötande av den kritik som rikstas mot konventionen är bättre än Skuggutredningen i Sverige.

Kontrollkraven är nu mycket högre än under NPT-tiden. NPT- är otillräckligt, även tilläggsprotokollet är det om det ska förhindra kärnvapnen att utvecklas.

KU: NPT-avtalet och den här konventionen för förbud av kärnvapen(TPNW) kompletterar varandra. Båda två gäller.

L-E L: De länder som skriver under TPNW bör också vara med på tilläggsprotokollet till NPT.

BJ: Du har hänvisat till inställningen hos majoriteten (60%) av riksdagens ledamöter. Det låter uppgivet. Det kommer att bli ett val och då kan det bli en valfråga.

L-E L: Jag är inte uppgiven. Vi kan fortfarande åtgärda det hela. Frågan är hur. Det är ett problem med majoriteten i riksdagen. Anders Lindberg poängterar att en viktig säkerhetspolitisk fråga ska göras med bred majoritet. Under de 40 år jag har jobbat med detta har vi arbetat med detaljer. Sverige är känt för att vara seriöst.

RS: Det är en **tro** att kärnvapen kan bevara freden. Det är ett hyckleri. Vi måste tala om det – kärnvapen hör inte hemma på jordklotet. Det är en moralisk fråga, inte teknisk.

L-E L: Jag menar att vi ska ha ett enkelt förbud mot kärnvapen kopplat till de humanitära konsekvenserna.

RS: Du låter det bästa bli det godas fiende. Vems ärende går du då?

L-E L: Jag är säker på motsatsen. Det dubbla användningsområdet för många komponenter är ett problem som måste hanteras. Jag vill ha definitioner in i konventionen.

Kärnvapenstaterna är med i NPT-avtalet, inte i den här nya konventionen.

TM: Det är ett väldigt litet stöd till oss i civilsamhället från UD. Det tog många mail att få röstförklaringen som jag beställde. Det behövs ett samarbete. Fredsrörelsen världen över är väldigt besviken över hur det blivit i Sverige. Man räknade med att Sverige skulle stödja konventionen, och så gör vi inte det. Det är en skillnad mellan folkopinionen och riksdagen. Vad har folket för medel. Kräva folkomröstning och få ut de här frågorna? Den skulle visa att vi vill vara med på konventionen.

L-E L: Det är jag övertygad om. Jag var med om att skapa Fredsmiljonen [Folke Bernadotteakademin]. Jag visar respekt för det ni gör och för samtalstonen.

Ch L: Utan ”julgranen” hade du då rekommenderat att vi skulle skriva på?

L-E L: Jag tror det. Jag tror Sverige skulle skrivit på.

Ch L: Vilka är komplikationerna?

L-E L: Ja, den här ”julgranen” med brist på definitioner och kopplingen till dubbla användningsområden. Det framgår inte av avtalet vad som gäller konventionella vapen/civil användning kontra kärnvapenanvändning. Vad ska inkluderas i förbudet? Hur ska hjälpförbudet tolkas? Vi har i Sverige en rättslig praxis av hård tolkning.

KU: Hur skulle avtalet ha sett ut utan ”julgranen”, alltså så som du ville ha det?

L-E L: Jo, det grundläggande förbudet skulle ha varit enbart innehav av och användande av kärnvapen. Då skulle det normativa trycket ha blivit större mot kärnvapenmakterna. Fler hade ställt upp på förbudet.

Karin Utas Carlsson